

משפחת אשתו, אם כן, מה הוא ששנינו "וינכה להם מן הדמים", והרי דמים מאי עבדתייהו [מה מקום לחשבון דמים, בקרקע שהיא חוזרת ביוכל] שהרי קרקעות בחינם הן שבות ביוכל!?

ומשנינו: לעולם קסבר רבי יוחנן בן ברוקה: ירושת הבעל דאורייתא —

והבא במשנתנו במאי עסקינן: כגון שהורישתו אשתו את בית הקברות המשפחתי שהיה שלה, ומשום פגם משפחה שיהא בית הקברות שלהם ביד מי שאינו ממשפחתם, אמור רבנן: לשקול הבעל דמי וליהדר⁽¹⁰⁾ [יטול הבעל דמים מבני משפחת האשה ויחזיר להם את בית הקברות]. וכדנתיא:

המוכר את קברו, ודרך קברו, מקום מעמדו [המקום שעושים בו שבעה ימים מעמדות למת] ובית הספרו:

חכמה וחריונות יחד עם ידיעת הברייתות, שהיו נחלתו של רב ששת.⁽⁹⁾

ולא שמיע ליה לרב ששת, הא דכי אתי רבין אמר רבי יוחנן, ואמרי לה רבי אלעזר אמר משום רבי אלעזר בן שמוע: מאי "חזורין" — חזורין לבטלה. ואילו היה שומע דברי חכמה אלו לא היה מקשה.

שנינו במשנה: רבי יוחנן בן ברוקה אומר: הירש את אשתו יחזיר לבני משפחה וינכה להם מן הדמים:

ומקשינן עלה: מאי קסבר רבי יוחנן בן ברוקה!?

אי קסבר: ירושת הבעל דאורייתא, אם כן, אמאי יחזיר לבני משפחה, והרי ירושה אינה חוזרת לכולי עלמא!?

ואי קסבר רבי יוחנן בן ברוקה: ירושת הבעל דרבנן, ולכן יחזיר את ירושתו לבני

מורשה קהלת יעקב", שפירש: תורה צוה ... מוסב על תורה שבעל פה שהיא הנקראת מצוה כמבואר בהקדמת הרמב"ם, וזהו שמסיים בה "מורשה קהלת יעקב" שהיא כמו נחלה הנמסרת מדור לדור, וכך הוא עיקר דינה של תורה שבעל פה שתימסר בקבלה מדור לדור. ולפי פירושו, זה הוא שאמר כאן "נחלה" על הברייתות שהן הן תורה שבעל פה.

10. לכאורה היה נראה שרק ביוכל הוא מחזיר, שאם לא כן, מה ענין זה למשנתנו העוסקת ביוכל. וכן היה נראה גם מדברי הרמב"ם שהזכיר דין זה בהלכות שמיטה ויובל. אך הרדב"ז [שמיטה ויובל סוף פרק יא] כתב: דנראה שאף בתוך היובל הדין הוא כן, כיון שהוא מטעם פגם משפחה.

ויש לו זכות מחודשת בכורה, וכפי שנתבאר בהערה לעיל שלזה נתכוונו מהר"י קורקוס והכסף משנה בקושייתם על רש"י. [ויש לעיין: למה לא נאמר שחלק זה הוא ראוי!].

ולשיטת הרמב"ם — כפי שנתבאר שיתנו לעיל — יהא ביאור הקושיא, שאין מסתבר לומר שתבטל החלוקה לגמרי. [ויש לעיין: למה נתקשה בזה, והרי הבכורה חוזרת ביוכל וכמו שאר מכר שמתבטל הכל, ואף שיש דין חלוקה מחדש, מכל מקום החלוקה הקודמת מתבטלת!].

9. בביאור לשון "נחלה" ביחס לברייתות, ראה בחידושי מרן רי"ז הלוי על התורה בפרשת וזאת הברכה על הפסוק: "תורה צוה לנו משה